
Relacja ze spotkania z inaugurującego obchody 230. rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 maja

„Wiwat król, wivat Sejm, wivat wszystkie stany!” – tym uroczystym i podniosłym hasłem prowadząca Anna Popek przywitała uczestników debaty historycznej, która odbyła się w Nowej Izbie Poselskiej Zamku Królewskiego w Warszawie w ramach uroczystego spotkania inaugurującego 230. Rocznice uchwalenia Konstytucji 3 maja.

W debacie udział wzięli: **prof. Piotr Gliński**, Wiceprezes Rady Ministrów, Minister Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu, **prof. Wojciech Fałkowski**, Dyrektor Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum oraz **Paweł Szałamacha**, Członek Zarządu Narodowego Banku Polskiego.

Rozmowa dotyczyła znaczenia historycznego Konstytucji 3 maja dla ówczesnych Polaków i kolejnych pokoleń, kondycji państwa w czasie jej uchwalenia, a także tego, w jaki sposób legendę Konstytucji przedstawił na płótnie Jan Matejko.

Jako pierwszy głos zabrał wicepremier Piotr Gliński, który podkreślił nowoczesność i dojrzałość myśli politycznej, jakiej wyrazem w swoim czasie był tekst Konstytucji, a także tragiczny wymiar samego aktu, którego celem było zabezpieczenie suwerenności Rzeczypospolitej, a czego, jak wiemy, nie udało się osiągnąć. Wicepremier wspominał o dojrzałości ówczesnych elit politycznych i podkreślił udział mieszczaństwa w formowaniu aktu. Zwrócił uwagę na fakt, że ważnym elementem *Ustawy rządowej* były wartości republikańskie – odwołanie do solidarności międzystanowej oraz tożsamości, bez której wspólnota polityczna jest słaba i ulega erozji. Dodał, że wspólnota, która nie dba o swoją suwerenność, nie jest w stanie przetrwać – słabnie i ulega wrogim grupom interesu, zarówno zewnętrznym, jak i wewnętrznym.

W końcowej części wypowiedzi prof. Gliński określił Konstytucję 3 maja jako testament polityczny, do którego polska wspólnota mogła odwoływać się przez kolejne stulecia. Wspominał w jej kontekście o powstaniach narodowych oraz o zrywie Solidarności – zbiorowych aktach, które choć nie osiągnęły zamierzonych rezultatów politycznych, nieodwracalnie zmieniły świadomość wspólnoty.

W drugiej kolejności głos zabierał członek zarządu Narodowego Banku Polskiego Paweł Szałamacha, który odnosząc się do Rzeczypospolitej przedrozbiorowej, podkreślił olbrzymi niewykorzystany potencjał. Postawił pytanie, dlaczego państwo o największej powierzchni w ówczesnej Europie i drugie po Francji pod względem liczby ludności zniknęło z politycznej mapy. Jego zdaniem zabrakło dostatecznej woli przetrwania, a przede wszystkim solidnych podstaw organizacji gospodarczej, ponieważ zwyciężyła idea „taniego państwa”, a Rzeczpospolita stała się swoistym „rajem podatkowym”, w konsekwencji czego była w stanie wystawić niemal dziesięciokrotnie mniej liczną armię niż dużo mniejsze Prusy. Naturalne procesy gospodarcze i rozwój handlu blokowane były przez niedostatek infrastruktury, np. mostów czy kanałów. Kontrastowały z tym stanem rzeczy olbrzymie fortuny magnackie.

Przedstawiciel NBP zaprezentował także wybitą specjalnie z okazji jubileuszu monetę, którą przekazał w darze Zamkowi Królewskiemu.

Pierwszą turę wypowiedzi zamknął Dyrektor Zamku Królewskiego w Warszawie prof. Wojciech Fałkowski, który podkreślił związek Konstytucji 3 maja z Zamkiem Królewskim jako miejscem, gdzie akt zostały uchwalony, miejscem będącym w owym czasie siedzibą trzech najważniejszych instytucji państwa: króla, Sejmu i Senatu. Przypomniął, że Zamek Królewski w Warszawie jest symbolem tradycji zarówno monarchicznej, jak i parlamentarnej.

Profesor wspomniął o starciu dwóch postaw podczas uchwalania Konstytucji: reformatorów i konserwatystów, reprezentujących dwa różne sposoby rozumienia powinności wobec państwa. Pierwsi dążyli do radykalnych zmian ustrojowych jako koniecznych dla ocalenia suwerenności państwowej, szczególnie zagrożonej po pierwszym rozbiorze. Dla drugich ostoją państwa była tradycja obyczaju politycznego wypracowana w toku poprzednich 200 lat, oparta na koncepcji kontraktu pomiędzy władcą a narodem szlacheckim, i nie interesowało ich, że czyni to państwo niesterownym.

W dalszej części debaty rozmówcy odnieśli się do słynnego obrazu Jana Matejki *Konstytucja 3 maja 1791 roku*, koncentrując się na wyszczególnionych postaciach i przybliżając konteksty historyczne wydarzenia. Wicepremier Piotr Gliński odniósł się do Stanisława Augusta, postaci jego zdaniem tragicznej. Zasugerował, że król, który był współautorem Konstytucji, ale nie pozostał jej wierny do końca, być może nie dorósł do swej historycznej roli. Wicepremier podkreślił jednak, że jako minister kultury i dziedzictwa narodowego nie może nie wspomnieć o niewątpliwych zasługach Stanisława Augusta jako mecenasa kultury. Prezes Paweł Szałamacha odniósł się z kolei do postaci księcia Józefa Poniatowskiego, który choć nie współtworzył dokumentu, bronił go rok później na polu bitwy jako głównodowodzący armii koronnej.

Dyrektor Zamku Królewskiego w Warszawie prof. Wojciech Fałkowski za głównego bohatera obrazu uznał samą Konstytucję, trzymaną w ręku przez niesionego na ramionach członków triumfalnego pochodu marszałka Stanisława Małachowskiego. Drugim istotnym „niemy” bohaterem obrazu, zdaniem Profesora, jest obecny na dalszym planie Zamek Królewski.

Na zakończenie spotkania wicepremier Piotr Gliński podziękował Dyrektorowi Zamku Królewskiego w Warszawie za organizację wystawy *Polskie elity a upadek Rzeczypospolitej. 230 rocznica uchwalenia Konstytucji 3 maja* i zaprosił do zwiedzania, przypominając, że instytucje kultury zostaną otwarte dla publiczności 4 maja. Minister wspomniął także o innych wartościowych wystawach na Zamku, w tym o wystawie *Arcydziała z Watykanu. Wystawa w stulecie urodzin Jana Pawła II*, która powstała na mocy bezpośredniej umowy ze Stolicą Apostolską.

Source URL: <https://www.zamek-krolewski.pl/node/856>